СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVI. Ч. 210. Джерзі Сиі, Н. Дж., субота, 10-го вересня 1938. No. 210. Jersey City, N. J., Saturday, September 10, 1938. VOL. XLVI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЧИСЛО ДОПОМОГОВИХ РОБІТНИКІВ РОСТЕ

ВАШИНҐТОН. — Федеральний уряд подав до відома два факти, замітні для стану краю: поперше, що число допомогових робітників досягнуло в третім тижні серпня нової висоти 3 міліони 66 тисяч 953 осіб; подруге, що кошти публичної допомоги зросли в липні до суми 258 міліонів 748 тисяч долярів.

Число допомогових робітників іще зростає. Урядники сподіваються зменшення зросту аж пізною осінню.

АВТОМОБІЛЬНИЙ ПРОМИСЛ ПОЧИНАЄ СПОВНЯТИ СВОЮ ОБІЦЯНКУ.

ФЛИНҐ (Мішіґен).—Автомобільні фабрики підприємства Ґенеральна Моторова Компанія в цьому місті візвали назад до праці 24,000 робітників.

Мають починати працю наступного тижня. Будуть виробляти нові моделі Бюіка й Щевролета.

БІЙКИ МІЖ РОБІТНИКАМИ И ПІКЕТАМИ.

САН ФРАНСІСКО (Каліфорнія). — У ріжних частинах міста приходило в четвер до бійок між пікетами, що стережуть страйку крамничних робітників і робітниць у місцевих департаментових крамницях, та між робітниками, що пробували працювати, не зважаючи на страйк.

Ґенеральний страйк крамничної служби викликала юнія робітників подрібних департаментових крамниць. звязана з Американською Федерацією Праці.

ПРЕЗИДЕНТ ДАЛІ ВЕДЕ СВОЮ ВИБОРЧУ КАМПАНІЮ З ПЕВНИМИ ОБМЕЖЕННЯМИ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт рішився вже більше не промовляти в теперішніх виборах, але далі вести свої заходи проти тих кандидатів, що противляться політиці „нового розділу". Одначе президент думає обмежити свої заходи до виборчої боротьби в Джорджії, Меріленді й Ню Йорку, себто до кандидатури сенатора Джорджа, сенатора Тайдинґза й конґресмена О'Конора.

РУЗВЕЛТ ВІДВІДУЄ СИНА ПЕРЕД ОПЕРАЦІЄЮ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Президент Рузвелт заповів свій виїзд до Рочестеру, в стейті Минесота, де в одному шпиталі мають у понеділок оперувати його найстаршого сина, Джеймса, на шлунковий боляк.

ПРЕЗИДЕНТ НЕ ВІДПОВІДАЄ ДАЄСОВІ.

ВАШИНҐТОН. — Президент Рузвелт не дав ніякої відповіди конґресменові Даєсові, що як голова конґресового комітету для розсліду неамериканських акцій і пропаґанди просив президента приділити йому федеральних дослідників для виконання ухваленого конґресом розсліду. Конґрес приказав Даєсові зробити такий розслід, але не дав йому на розслід досить грошей.

ДАЄС ГРОЗИТЬ СЕКРЕТАРЦІ ПРАЦІ.

ПОРТ АРТОР (Тексас). — Конґресмен Даєс заявив, що він почне в конґресі добиватися публичного обвинувачення Франсиз Перкинс, секретарки праці в кабінеті президента Рузвелта, за нарушення влади, якщо вона не почне депортації Ґарія Бриджеса, провідника корабельних робітників, як комуніста.

Перкинс дала ґазетярам до зрозуміння, що, не зважаючи на загрози Даєса, вона Бриджеса депортувати не думає.

ЖИДИ ШУКАЮТЬ СХОРОНИЩА В ЕТІОПІЇ.

НЮ ЙОРК. — Так званий Американський Профалашійський Комітет почав заходи, щоб добитися для фалашійських жидів схоронища в Етіопії.

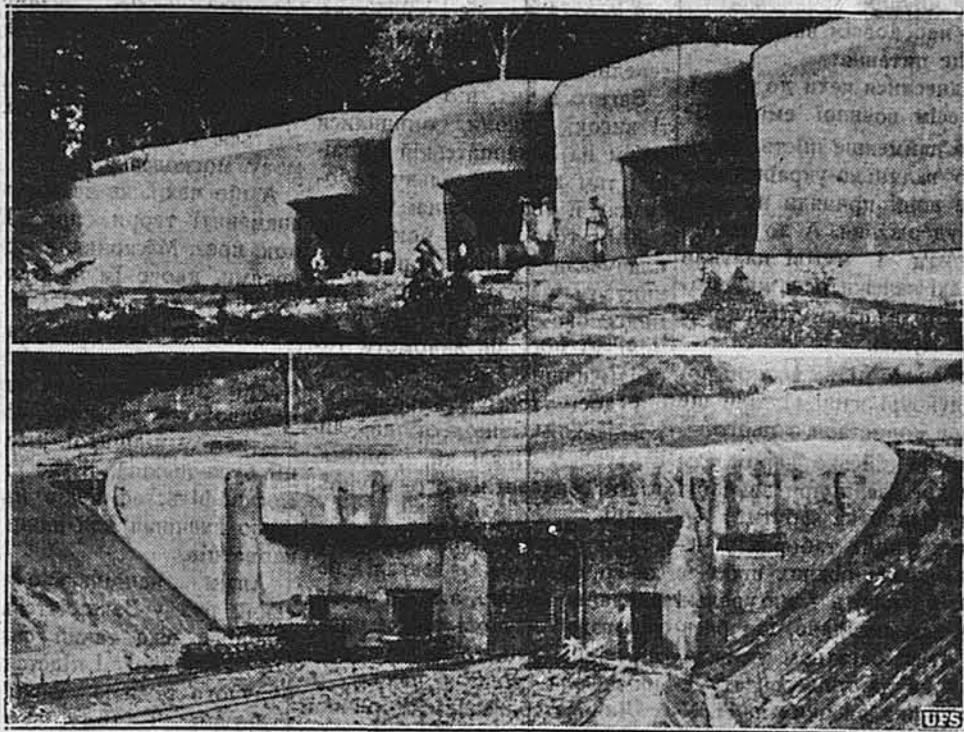
(Фалаша називають тих жидів, що походять з Етіопії).

ЗНАЙШЛИ НОВИЙ НАРКОТИК.

КОЛОМБОС (Огайо). — На зборах Американського Психольоґічного Союзу прочитано заходами медичного факультету Єйлського університету реферат про знамениті висліди з експериментів з новo відкритим половим наркотиком, що помагає людям побороювати змучення й журбу.

УЧЕНИЙ ДОБАЧУЄ ДЖЕРЕЛА АМЕРИКАНСЬКОГО ФАШИЗМУ В РОДИНІ.

Д-р О. Г. Моврер з Єйлського університету прочитав реферат про джерела фашистівських нахилів серед молоді. Моврер каже, що ці нахили походять з „авторитативного" виховання молоді в родині й школі. Авторитативна атмосфера в родині й школі має такий вплив, що діти виростають на людей, що ціле життя не вміють покладатися на себе й усе потребують провідника, або що вони все й усюди чесними або нечесними засобами пробують самі стати провідниками.

МОДЕРНІ ГРАНИЦІ.

Східньої границі Франції стереже так звана лінія Мажіно. Є це ланцюх фортів і малих фортифікацій, з котрих декотрі знаходяться глибоко в землі; інші висять над пропастями. Форти зроблені з цементу й бетону. Верхня світлина показує „бльокгаузи", спідня магазин амуниції.

ПРОЦЕС ПРОТИ ЛЬОТЕРІЙНОГО РЕКЕТУ.

На процесі проти Джеймса Гайнса, окружного провідника Тамані Голу, в Ню Йорку, за льотерійне рекетірство виступав у середу свідком Милтон Бернард, книговод рекету, і зізнав, що на чеку на 500 долярів, який предложено на суді як доказ, що Гайнс побирав гроші від рекетірів за оборону бандитів з шайки Дона Шулца, не було підпису Гайнса, як чек вернувся до рекетірів з банку. Підчас дальшого допиту свідок признався, що він мав ріжні звязки з Гайнсом та позичав гроші від Гайнсового „поручника", Ліона Розентола.

В ОДЕСІ НЕБЕЗПЕЧНО.

„Вісті" з 15. 8. 38 подають, що в Одесі на Пролетарському Бульварі грабіжники напали на 4 студентів і, погрожуючи зброєю, ограбили їх. Це було на головній вулиці міста.

ШТУЧКИ КОНТРАБАНДИСТІВ.

За нелеґальне перепачковування грошей з Німеччини визначена висока кара до кари смерти включно. Та контрабандисти мають свої штучки, і хоч які драконські закони, то золото з Німеччини таки втікає ріжними дорогами. Якось запримітили, що коні, яких перевезли з Німеччини до Голяндії, дуже тяжко віддихали. Голяндці не хотіли вірити, що коням нібито шкодить голяндське повітря і почали шукати причин того дивного явища. Що показалося? Виявилося, що ті коні продали німці такому купцеві, що ніколи не торгував кіньми, а в Німеччині мав він багатих кревняків, які були вписані як продавці тих коней. Ще заки коні вислали, то давали їм обрік, перемішаний із золотою монетою. Тому, що справа йшла про експорт, німецький уряд ішов „продавцям" на руку. Звичайно коні, прибувши на місце, падали. Тоді золото вибирали з середини і вписували його у банку на конто тих громадян Німеччини, які легеньким способом обійшли девізовий закон.

ЗА ОСНУВАННЯ СТЕЙТОВОГО БЮРА ДЛЯ ВИШКОЛУ ДІТЕЙ.

Спільна комісія обох палат нюйорської леґіслятури, що три роки розсліджувала способи запобігання злочинности серед дітей, прийшла до переконання, що стейт повинен оснувати спеціяльне бюро для навчання тих дітей, котрих виховання занедбують родичі. Відповідні предложення будуть поставлені леґіслятури вже на найближчій сесії.

НАЙДОВША ПРОМОВА ОБОРОНЦЯ.

В 1815 р. відбувавсь у Франції процес проти ґенерала Траоль. Той процес був тим особливий, що його оборонці виголошували промови перед трибуналом без перерви 5 днів і ночей. Ішло про те, щоб виграти на часі, бо суд засудив ґенерала на смерть, а його жінка саме поїхала до Парижа, щоб виєднати у короля помилування для чоловіка і ще вернутися на час, заки суд виконає присуд. Адвокати змінялися що три години, аж врешті виступив знаний правник Берґард, пізніший радник касаційного трибуналу, і почав читати тритомовий твір Ляллі-Толлендаля про війну з 1913 р. Знаменитий адвокат, не маючи вже теми до промови, мусів чимсь заповнити призначений для нього час на промову і... читав. Президент трибуналу здивувавсь і запитав його, що це має значити і нащо він читає той твір. Тоді Берґард відповів холоднокровно:

— Я дам пізніше пояснення по прочитанні того твору.

Одначе судді не могли довше видержати і просили самі адвокатів, щоб їх звільнили бодай на якийсь час від тої оріґінальної оборони. Оборонці ґенерала згодилися на коротку перерву, після якої промовляли далі, аж до хвилини, коли їх повідомлено, що Траоля помилувано. Ця оборона була досі найдовша з усіх у судовій практиці.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПОХОВАЛИ КОВАДОНҐУ В ФЛЬОРИДІ.

На бажання його родичів, бувшого короля й королевої Еспанії, графа Ковадонґу, що помер тут внаслідок кровотоку по автомобільним випадку, поховали у Фльориді. Панна Милдред Ґейдон, 25-літня продавниця циґареток одного нічного клюбу, що керувала автом, у котрім вона їхала з графом, має відповідати на суді за випадок.

НЕСАМОВИТЕ ЦЬКУВАННЯ ЛЬВІВСЬКОГО БРУКОВЦЯ.

Сензаційно - револьверовий „Льовскі Ілюстровани Експрес" з 29. липня ц. р. відкрив і з усіми акцесоріями сензації до відома львівської вулиці подав: нову „зброднічу пропаґанду украіньцув". Сталася отся „збродня", щоправда, не у Львові, а на терені вільного міста Данціґа, і друга не менша правда, що отся „збродня" не є ніяка „збродня", а просто собі вистава українського мистецтва, влаштована українцями, що живуть у Данціґу. Деж отже та „збродня", що „Льв. Іл. Експрес" повідомив про неї аж окремими афішами? А ось, де та „збродня". На виставі висить українська етноґрафічна карта, що унаглядноє, де і який рід української домашньої творчости є витворений. А що це українська карта — є на ній українські написи (поруч німецьких). От і кінець справі, а початок божевілля якоїсь людини, що навіть з чисто культурних справ робить на великий стиль кримінальну „збродню". І діється це не в якімсь глухім куті, а у великому столичному місті. Булоб весело, якби не було так сумно...

ПЛЯШКИ НА ГРОБІ.

Лондонський чудак Е. Ґіґнет, що недавно помер, залишив заповіт, де висловив побажання, щоб на його гробі не поклали камінної плити ані будької статуї, тільки — порожні пляшки з шампана. Чи родина виконає це, ще невідомо.

ПОВСТАНСЬКІ ВИБУХИ СЕРЕД СУДЕТСЬКИХ НІМЦІВ

ПРАГА. — Після того, як перервано переговори між судетськими німцями і чехословацьким урядом, перші розпочали демонстрації на широку скалю. Побоюються, що ті демонстрації ступнево будуть перемінюватися в насильство і терор, на той сам лад, на який відбувалися насильства в Австрії безпосередньо перед її заняттям.

ГІТЛЕР СТРИМУЄ СУДЕТЦІВ.

НІРЕМБЕРҐ. — Гітлер видав розпорядок Генляйнові, щоб він здержував вибухи і щоб наново розпочав переговори з урядом. Проте чужинецькі знавці не віщують нічого доброго з того. Вони роблять такі передбачення: наперед Ронсімен порадить чехам, щоб таки дали німцям повну автономію; чехи відмовлять; Ронсімен офіційно мусітиме признати, що його місія не вдалась; Англія оголосить невтральність і невтручальність; судетські німці зачнуть повстання і звернуться до Гітлера по поміч; Гітлер їм ту поміч дасть.

ЛОНДОНСЬКІ НАРАДИ.

ЛОНДОН. — У Лондоні далі йдуть напружені наради над тим, що робити. Кабінет міністрів правдоподібно поділений: одна частина є за те, щоби піти німцям на всякі уступки; інша, щоб виразно загрозити німцям війною. До першої належить премієр Чемберлейн, до другої міністер закордонних справ, Галіфакс.

ПОЛУДНЕВА АФРИКА ЗАЯВЛЯЄ НЕВТРАЛЬНІСТЬ.

КЕЙП ТАВН (Полуднева Африка). — Британська домінія Полудневої Африки заявила, що вона буде піддержувати материн край Англію на випадок війни лише тоді, коли будуть вплутані в гру інтереси Полудневої Африки. Коли не будуть, то Англія може собі виповідати війну, а Полуднева Африка залишиться невтральною. Полудневo-африканський парлямент ухвалив 30 міліонів долярів на скріплення оборонних сил краю.

ІТАЛІЯ ВІДКЛИКАЄ КОНСУЛЯ-ЖИДА.

РИМ. — Італійський уряд відкликав свого консуля Ґуіда Серґа в Бостоні, Америка, тому, що він є жидом. Усунення жидів з ріжних урядових становищ відбувається тепер в Італії на широку скалю. На загрозу заграничних жидів, що вони будуть бойкотувати італійські продукти, уряд загрозив іще більшими репресіями супроти жидів.

СИМПАТІЇ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ПРАВОСЛАВНИХ.

ЛЬВІВ. — У польській ґазеті „Віленьске Слово" помістив польський журналіст Прушинський враження зо своєї подорожі до Болгарії. В розмові з одним місцевим фризієром останній його запитався: „А чому поляки гноблять православних?" Прушинський відповів: „Як гнобимо? Релігію шануємо". На це фризієр завважив: „Так шануєте? Всі часописи писали про те, як навертають православних на католицизм. Єпископи в Београді (Білгороді) приказали молитися за збереження віри. Болгарські теж. У Греції на горі Атос відправляють великі молитви". Прушинський робить сумний висновок, що на Балканах мало знають про польський порт Ґдиню, чи якінебудь реформи, зате дуже добре знають про події в Гриньках і про переслідування православної церкви, яка на Балкані є державною.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРОМИСЛ.

ЛЬВІВ. — Українська фабрика текстильних виробів у Станиславові, „Красимир", випустила у продаж полотна і рушники з українськими прикрасами. Дуже гарне враження роблять полотна з портретом Тараса Шевченка, а ще краще з малюнком князя Романа Галицького, що проганяє татарських наїзників з України.

ІЛЯРІОН КУК ЗГИНУВ.

ЛЬВІВ. — Вслід за відмовою президента Польщі замінити кару смерти на досмертну тюрму Іляріона Кука повісили 25 серпня ц. р. в 4 годині вранці на вязничім подвірю львівської тюрми Бриґідки. День передтим повідомив про це Кука віцепрокуратор д-р Еллер. Кук попрощався з матірю, а також висповідавсь у вязничого священика, о. д-ра Липського. Вранці перед самою екзекуцією попрощався також з двома молодшими братами і сестрою. І. Кук зберіг рівновагу духа до останньої хвилини. При екзекуції були крім урядових осіб також священик Липський і оборонець д-р С. Шухевич. Кука поховали на Янівському цвинтарі; на могилі відправив о. Липський в приявi родини панахиду.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ХТО СІЄ ВІТЕР, ЗБИРАЄ БУРЮ

Наступ польського уряду на українські церкви, православну й греко-католицьку, вже починає знаходити в широкому світі такий відгук, якого можна було сподіватися. Як лише появилися перші вістки про насильне загарбування добра української православної церкви, валення церков, насильне навертання православних і унiятів на римо-католицизм, усякому стало ясно, що цього роду політика, що так різко нагадує темні віки середньовіччя, не може не знайти в світі ширшого протесту й осуду. Що ці люди не помилялися, можна бачити вже нині.

Приміром може послужити публична опінія Англії. В цій справі вже заговорили англійські газети, як лондонські, так і позалондонські. Декотрі з них, як відомий у цілому світі щоденник „Манчестер Гардієн", подали про цю справу широкий допис, як це зробив теж лондонський тижневик „Спектейтор", що має в колах англійської інтелігенції багато більший вплив, якби це можна вносити з числа його передплатників.

Ще замітніші ніж голоси цих двох часописів, що виступають правильно проти всякого гнету людини людиною, є голоси католицької преси в Англії. Є це замітний факт, що лондонський католицький тижневик „Теблет", помістив статтю з Польщі про „протиукраїнську нагінку", в котрій подає зміст інтерпеляцій українських послів у польському соймі та тимсамим переповідає перебіг відомих уже подій. Лондонський часопис „Католик Геральд" помістив довшу статтю про положення церков на Холмщині, а рівночасно з тим розмову представника газети з о. Перідоном, українським священиком у Франції, в котрій цей закидає польському урядові ведення систематичної кампанії проти українців у Польщі в ціли навернення їх силою з православія й унiятства на латинський обряд. „Католик Геральд" помістив, щоправда, заяву польської амбасади в Лондоні, в котрій ця заперечує, будьтоби польський уряд навертав українців насильно, та запевняє, що всякі навертання відбуваються добровільно, але за кілька днів редакція дозволила о. Перідонові дати відповідь на відповідь амбасади й подати притому факти насильного навертання.

Зазначуючи ці голоси англійської преси, не можна рівночасно не звернути уваги на те, що властиво нема причини, чому про ці переслідування не малаб заговорити преса в Америці. Адже не лише в Англії признають засаду релігійної терпимости та обурюються на насильне навертання людей на якуб то релігію не було. Адже англо-саксонські засади релігійної терпимости перенято й в Америці, тож і тут ці факти викликалиб таке саме оправдане обурення, якби вони лише були подані до відома американського громадянства, як були подані до відома англійському. При масовій іміграції в Америці й Канаді досягнули цього можнаб лекше, ніж в Англії, де живе чисельно слаба іміграція.

Д-р Кирило Трильовський.

„ДОБРЕ МОЇЙ ЖІНЦІ, ХАЙ МЕНЕ БЮТЬ!"

(В справі закарпатської України).

(2)

II.

І чогож би ми мали бути нараз такими байдужними супроти долі тих 700 тисяч наших братів?

Га! Мабуть з гніву на чехів, з тої причини, що ми „ображені" ними. Требаб отже і ту справу відносно чехів до українців основніше „розчовпати".

І що передовсім впадає в очі, то це питання:

Як віднеслися чехи до нашої, передовсім военної еміграції?

Отже найменше шість тисяч нашого галицько-українського війська вони приняли на своє повне удержання. А до того і старшинам і мужві платили вони такі належитості, які платили своїм власним старшинам і своїй мужві.

Це тревало цілих чотири роки, а декотрі наші відділи ще й довше користали з цього.

Те наше військо даром там не сиділо, але попри звичайні вправи („щоб не забути") була в тих наших таборах у Чехії ціла низка ріжних шкіл та курсів,ба навіть і матуральні іспити там складано, що багатьом, дуже багатьом уможливило впис до університету або до інших високих шкіл. Учили в тих таборових школах і на тих курсах таки наші люди, але всі потрібні до того засоби давали чехи. Знаю в місцевості, де живу, чоловіка, який там пять ріжних фахових курсів перейшов так, що має властиво пять фахів у руках. Він вибрав для себе роботу в кооперативі і знаменито у ній працює.

А тим, що перейшли до університету чи до інших високих шкіл, чехи цілими роками, аж до покінчення шкіл, давали стипендії, що вистарчали зовсім на життя.

Що більше, чехи дозволили на оснування українського університету з двома факультетами, на котрих учились, іспити поздавали та навіть докторами поставали (а все удержувані чеськими грішми) сотки наших молодих людей.

На тім іще не кінець: чехи дозволили оснувати в Празі Вищий Педагогічний Інститут, що також випустив кількасот кандидатів на вчителів середніх шкіл.

А тепер ще одно, може найважніше: це оснування Української Господарської Академії в Подебрадах, звідки вийшло біля 500 інжинірів ріжних фахів, зокрема фінансово-кооперативного. Тепер майже всі вони вже вдома, в краю, і гарний розвій наших кооператив їм безпосередньо, а чехам посередньо маємо завдячувати.

Багато з тих, що покінчили ті високі школи, опинилися потім на Закарпатській Україні і там ведуть реальну роботу над її відродженням.

Крім того кілька років виплачували чехи за посередництвом „Українського Громадського Комітету" („Громком"-у) постійні запомоги тисячам наших емігрантів.

І досі утримують вони „Український Соціольогічний Інститут" у Празі та допомагають видавати його наукові праці.

Для розвою української науки зробили чехи взагалі незвичайно багато, а хоч правда, що важні наукові твори писали наші вчені, то на їх видання давали гроші — чехи.

Для ствердження історичної правди треба зазначити, що заложення тих високих українських шкіл маємо завдячувати покійному президентові Масарикові. Почин до заложення українського університету в Празі дали пок. проф. С. Дністрянський та проф. О. Колесса, а до оснування Вищого Педагогічного Інституту, Господарської Академії, „Громком-у" та „Соціольогічного Інституту" дав почин покійний Микита Шаповал.

І досі удержують чехи в одним містечку коло Праги українську гімназію та удержують своїм коштом і учеників і учителів. Ученики — це діти еміґрантів, переважно з Великої України.

Про це, що доброго зробили чехи для самої Закарпатської України, повинні би, положивши руку на серце, сказати передовсім таки тамошні наші земляки. Та цього ніхто не заперечить, що в Закарпатській Україні панує більша політична свобода, ніж на інших українських землях на всіх займанщинах. З неї можуть вповні користати тамошні наші браття, коби лише хотіли й уміли користати!

Не маю під рукою статистичних даних, але вже самий той факт, що в українським „Учительським Товаристві" є більше як 1,500 учителів-українців, є найкращим доказом, що в тім нашім краю має український елемент великі можливості розвою. Що нам там найбільше шкодить, то аристократизм (як залишка з мадярських часів) тамошньої старшої інтелігенції, яка просто гидиться своїм селянином; ненавидячи його мову як просту, вживає в родині і товаристві мови мадярської, а в своїх часописах старається наслідувати панську мову, московську.

А що чехи, не зважаючи на знамениті твори про Росію пок. през. Масарика, є москвофілами, цього їм не буде за зле брати той, хто візьме на увагу хочби лиш географічне положення їх батьківщини. Колиб та переважна частина висової, мадярським аристократизмом підшитої, інтелігенції була інакша, то не малоб москвофільство чехів найменшого значіння для наших закарпатців.

Автім національно-український рух у Закарпатській Україні є вже такий сильний, що має найкращі підстави для будучого розвою української культури, і тому, виходячи власне з загально-українського становища, мусить ціла наша нація всіми силами станути в обороні тої дорогої нашому серцю країни.

(Кінець буде).

РІВНІ ПРАВА ДЛЯ ЖІНОК У БОЛГАРІЇ.

У болгарськім парляменті пос. Борис Даскалов зголосив законопроект про признання жінкам повних політичних прав. Жінки в Болгарії дістали вперше політичні права підчас останніх виборів. І так підчас виборів до територіяльного самоуправи право голосу дістали матері шлюбних дітей, а підчас виборів до парляменту взагалі замужні жінки. Одначе жінки не мали права бути вибраними ні до парляменту ні до самоуправи. Метою нового законопроекту признати всім жінкам рівні політичні права з чоловіками.

ЛИТОВСЬКИЙ ГОЛОС ПРО ІТАЛІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ

Литовський тижневик „Naujoji Romuva" помістив у ч. 31-32 ц. р. цікаву статтю свого римського кресподента про італійсько - українські відносини. На початку статті кореспондент зазначує, що хоч італійсько - польські відносини добрі, то в них є одно „але", а саме італійсько - українські відносини. Далі кореспондент пише:

„Українське питання цікавить дві великі держави, Росію та Польщу, але воно знаходить відгуки й деінде. Зрозуміло, тут ніхто не говорить про безумовні симпатії бо кожний без сумніву журиться своїми інтересами. Одні своє зацікавлення пояснюють гарним та імпонуючим принципом, що для утримання рівноваги в Европі російський кольос має бути розбитий, а тому має створитися й відновитися самостійна велика Україна; Росія повинна обмежитися тими границями, в яких живуть великоруси. Інші зо своєю приязною інтервенцією, може бути, мають далеко сягаючі наміри й тайні аспірації, яким, до цього часу, спеціяльну увагу уділяли Німеччина й Італія.

„Военна інтервенція німецької армії на українських землях підчас світової війни добре відома; німецька експансія на нові землі, може бути, не стільки на простори північно-східної Росії, як на багаті простори чорнозему на полудневім заході, є також добре звісна. Тут не рішатиме проблема, чи та симпатія спирається тільки на платонічнім співчутті, чи на дійсній охоті помогти „визволитись" Україні з ярма червоної Москви".

Далі кореспондент обговорює симпатії Італії до українців і каже:

„Приязність Італії (вона є платонічна) виражається, може бути, ще характеристичнішими жестами, маніфестаційними вчинками, культурною акцією й, може, примінениям понять уже не Гарібальдія (це вже давно забуті часи Італії!), але понять Мусолінія.

„Звісно, ця, тут показана моральна допомога (тут говоритимемо тільки про моральну допомогу), неминучо торкається з одного боку справ території УССР, а з другого боку (це ще залежить від Італії) італійська акція (діяльність) може бути і буде спрямована й проти сьогодня з Італією так заприязненої Польщі, найзнищі та захопниці багатьох українських земель. Про цю другу сторону італійсько - української акції, до якої вона, акція, може бути відвернена, італійці стараються не говорити та не напоминати, як і українці, прошені чи непрошені, мовчать, одначе і одним і другим ясно, що при вирішенні справи цілої України і намірі відірвання від УССР, в тіні мовчанки, тимчасово залишаючийся кусок землі (себто української землі під Польщею — А. Д.), набирає ще більше релефности; і та мовчанка з боку італійців та українців стається, може, ще виразніша від голосних промов".

Далі кореспондент підкреслює, що українці, передбачаючи вагу італійської імперії при вирішуванні справ на Середземнім морю та Близькому Сході, сконцентрували свою культурну та політичну пропаганду в Італії. А урядові сфери Італії, на думку автора, ставляться до української питання зовсім інакше від пана Фрателя (Frateili), звісного український суспільності з книги „Polonia frontiera d'Europa", в котрій він був назвав український національний рух штучним рухом, викликаним за кордоном (себто поза Польщею. — А. Д.) живучими інтелектуалами, націоналістами та „комуністичними організаціями". Таке становище Фрателя кореспондент пояснює тим, що пан Фрателі постійно мешкає у Варшаві й там написав свою книгу.*)

Що італійський уряд ставиться до українського питання інакше від пана Фрателя, кореспондент подає такі факти: італійська фашистівська організація зорганізувала було віче в ХХ-ту річницю проголошення самостійної України. У вічу брали участь багато офіційних осіб, а віче зорганізоване було за апробатою італійського уряду.

Крім того українці в Італії поширюють свою культурно-політичну діяльність і на інших ділянках суспільного життя: напр. у найважнішім італійськім Інституті для Східних Справ у Неаполі українці дістали лекторат української мови й літератури, коштом італійського уряду видано українську граматику та підготовляється до друку український словник, антольогію української поезії і т. д.

Вбиття полк. Е. Коновальця, як пише кореспондент, викликало в італійській суспільності великий жаль та симпатії до українців.

В урядовім Інституті для Східних Справ у Римі (Instituto per Europa Orientale) відкрито виставу історичних, географічних, геольогічних і політичних мап (карт) України. Цікавим фактом є те, що предсідником Інституту є один міністер - сенатор.

У Римі недавно також відкрито й виставу української графіки.

При кінці статті кореспондент зазначує, що відповідальні інституції Італії глибоко цікавляться проблемою України, симпатизують та підпирають культурно-політичне зближення й ознайомлення українців і італійців і отверто попирають аспірації реставрування великої України.

Зрозуміло, що такі українсько - італійські відносини дуже не подобаються полякам, і пан Бек підчас візити в Римі, як каже кореспондент, у дипльоматичний спосіб хотів звернути увагу італійського уряду на „ненормальні" італійсько - українські відносини. Кореспондент тижневика „Наујої Ромува" пише, що він не хоче говорити про смішні вислідн польської інтервенції в Римі, бо полякам не хоче псувати настроїв.

Польська дипльоматія та польські інтриганти багато „працювали" над тим, щоб зліквідувати згаданий український лекторат у неапольськім інституті. Одначе італійський уряд відмовився задоволити польські „культурні" жадання і запропонував полякам відчинити польський лекторат. Поляки з цієї пропозиції не скористали, а український лекторат залишився й далі.

А. Дарбенас.

Кавнас, 22. серпня 1938 р.

*) Подібні дурниці про Литву та литовську націю свого часу писав італієць Сандро Вольта, що до Литви приїхав через Варшаву. Отже Варшава „працює". — А. Л.

Володимир Островський.

ПІД ЗНАМЯ ХРЕСТА

Повість з часу охрещення Руси-України в 988 р.

(7)

Тихоша майже несвідомо, під впливом якоїсь незнаної йому сили, продерся крізь юрбу до Славія.

— Боярин Тихоша! — загула юрба. — Боярин Тихоша хоче говорити.

Старенький Славій, знаючи добре Тихошу, поступився перед ним, сподіваючися, що молодий боярин підтримає його.

— Люди добрі, діти Перуна, Дажбога, Стрибога, Велеса й інших богів! — почав Тихоша. — Хто приборкав болгар, хто вернув нам бужан, дулібів, хорватів, ятвягів? Хто нагнав такого страху на печенігів, що сховалися на Дон, як миші від кота? Хто зробив, що по всіх шляхах спокійно можуть приїжджати до нас чужі купці? Хто зібрав таке військо, що навіть греки просять у нас помочи? Хто подбав, щоб ми мали золото, срібло, прикраси для жінок наших і доньок, поволоки, зброю? Кажіть, хто?

Перші крикнули жінки:

— Володимир!

— Володимир! — підхопила юрба.

— То дбає він за нас?

— Дбає! Хай боги за нього дбають.

— То не перешкоджайте йому. Досить уже ворогів перешкоджають. А він іще більше добра зробить нам. Чи не бачили, як у його теремі, буває, світиться цілу ніч? Він усе думає, як і що зробити, щоб нам жилося ще ліпшим, щоб Київ був ще сильнішим, щоб нас усі боялися, щоб печеніги дітей ваших не вбивали, жінок і доньок ваших у рабині не брали.

— Правда!

— А як правда, то слухайте його.

— Алеж він віру хоче змінити, богів знищити! — вигукнув Славій.

— Володимир хоче, щоб ми були такими самими мудрими, як греки, німці й інші, щоб ми вірили в наймудрішого Бога. А на світі на все приходить кінець. Прийде на тебе, Славію. І ти вмреш. І на богів приходить смерть! — з подвійною силою вигукнув Тихоша. — А як прийде вона, нічто богів не врятує. То чогож дурно говорити? Чи не правда?

— Правду каже боярин! — почулися вигуки, але вже не так рясні й не так тверді.

Але Тихоші нічого більше й не треба було! Він частину юрби переконав. Досить було для нього на перший раз. І миттю змішався в масі людей.

І не завважив, як кілька пар очей пильно стежили за ним. А найпильніше — Вівіянова ключниця[7]) й Володимирові „наушники".

VI.

ВІД ПОГАН — ДО ВОЛОДИМИРА.

Ніжно, як Божий омофор, спочило над Києвом темно-оксамитне небо. Зірки повиходили з найглибших своїх закутин, пильно вдивлялися в київські гори й таємничо моргали одна одній. Молоденькі листя заснуло на гильках і снило казку весни. Тиша чуйно стояла на сторожі життя.

Але в Києві не було так спокійно, як на небі. В ньому варилося й кипіло, як у кітлі. В багатших і в убожчих хатах усе ще говорили люди про приняття грека.

Навіть у княжій палаті не було спокійно. Старий Добриня так загнівався на свого сестрінця-князя за пишне приняття фільософа Кирила, що непомітно висмикнувся з терему й пішов додому, хоча добре знав, що Володимир захоче побалакати з ним. Повіл зібралося в нього з десяток найближчих його приятелів. Були це словяни, ревні погани, схвильовані й подратовані.

— Осмішує себе Володимир! — кинув один з бояр.

— О, — зідливо підхопив другий — таким друзям, як греки, треба почестями шляхи встеляти! Хе-хе-хе!

— Ми думали, — додав третій — що Володимир буде розумнішим від своїх братів Ярополка й Олега Овруцького. Обида зрадили богів і обида пішли в могилу. Нехай добра! Та Володимир своє. Забув, що боги й ми помогли йому сісти в Києві. А хто посадив, може й скинути...

Добриню ці слова болючо вразили. Старий, хоч і гнівався на Володимира, що проходив до богів, думає змінити віру й понижується перед греками, то любив його як рідного сина. І ніколиб його не кинув.

— Нехай би Володимир і стелився перед греками рядном — обізвався ще хтось — але як би ці греки хоч не кпили собі з нього, не обманювали його!

Старий, з довгою бородою боярин, батько багатьох доньок, кашлянув і лукаво глянув на Добриню.

— Тихоша казав сьогодні людям, що на богів іде смерть. І я йому не дивуюся, — молодий, дурний. Але дивуюся Добрині. Адже він дядько Володимирові, міг би накрутити йому вуха та повчити його розуму. Чи то вже дівчат у нас нема, що аж віру хоче змінити за якусь царівну?

Добриня пригноблено похилив голову.

— Казав йому, казав! Нічого не помагає. „Я знаю, що роблю", — каже. А що це там, боярине, казав наш Тихоша? Я щось не зрозумів.

Старий боярин докладно оповів, як промовляв Тихоша біля Перуна й до чого. Закінчив:

— Славій аж занедужав. Загибіль Києву віщує...

Моторошна тиша повисла в повітрі.

До пізної ночи йшла нарада в домі Добрині, як урятувати віру батьків і не допустити до того, щоб у Києві, крім норманів, верховодили ще й греки.

(Дальше буде).

[7]) Служниця.

Добра реклама.

Одна фірма виставила за вікном ось такий рекламовий напис:

Не дайтеся деінде ошукати! Заходіть до нас!

— Чи то правда, що ваші всі три доні заручилися?

— Ні, то трохи лакше. То одна з моїх доньок заручилася тепер третій раз.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

РАДУЮТЬСЯ НА ПРИКАЗ.

„Манчестер Ґардіен" з 19. серпня приніс довгу кореспонденцію з Істанбулу під заголовком: „Грецька диктатура: Публика радується на приказ".

Кореспондент описуе, як грецький диктатор зарядив святкування в Греції двох урочистих свят: старого в память 1831. року та нового в память 4. серпня 1936. року. В 1831. році греки добули собі свободу від турків, а в дні 4. серпня 1936. року втратили цю свободу на користь грецького диктатора. Грецький диктатор, заряджуючи ці два свята, підсуває грекам, що встановлення диктатури над греками це є чимось у роді визволення з неволі.

Каже кореспондент „Манчестер Ґардіена": „Треба мати справді низьке поняття про ум грецького народу, щоби припутсити, що він прийме за евангелію цю сильно підмальовану байку, котру їм кажуть ковтнути з сосом дешевого свята, помащеного заманливим цирком".

Таке низьке поняття про свій нарід мають часто власне диктатори, що цей самий нарід запевняють про велике до нього поважання.

СТАРА СИСТЕМА З НОВОЮ ПОПРАВКОЮ.

Зате самий „Ґардіен" у своїй передовиці про цю кореспонденцію не вважає заходів грецького диктатора безнадійними. Він каже:

„Диктатори розуміють добре, які політичні користі можна мати зо свят і роковин. Ще римські імператори держали римський пролетаріят у карбах, даючи йому хліба й циркові забави. Модерні тирани йдуть далі: вони знають, що як бажання народу забавитися злучиться з якоюсь політичною подією, днем або кличем, то ці дві річи остаточно злучаться в народнім умі нерозривно. Отже скромний громадянин, котрий починає з танцю й махання прапорами, бо любить собі інколи дати волю, скінчить тим, що буде вірити, що він справді святкує перемогу нового режіму".

ДОЗРІЛІ ЛЮДИ Й ДІТИ.

Ця штучка, так вправно роблена диктаторами, має своє коріння глибоко в природі людини.

Американський психольоґ Вотсон демонстрував цю правду в цей спосіб. Він узяв дитину, котра не боялася зовсім крілика, котра любила бавитися кріликами. Учений почав тепер за кожним разом, як показував дитині крілика, вдаряти молотом по залізних штабах на дитинячім ліжку. Дитина здрігалася від голосного звука й сплакувала. За якийсь час Вотсон знову приніс дитині крілика, але як дитина простягнула до нього ручку, він ударив молотом по залізі. І знов дитина застрашилася й заплакала. По кількох таких спробах він уже не потребував ударяти молотом по штабі, бо дитина на вид крілика, навіть не чуючи голосного звука, стрясалася й сплакувала зо страху.

В її умі наступила сполука враження з появи крілика з враженням страшного звука.

ДІТИ Й ЗВІРЯТА.

Московський учений Павлов робив подбні проби з собаками.

Як голодній собаці показати кусок мяса, в неї починає точитися слина; вона має апетит на мясо. Павлов почав за кожним разом, як показував мясо, засвічувати червоне світло. Собаці теж текла слина, спершу від того, що їй показано мясо. Та по якомусь часі собаці стала текти слина, як засвічено червоне світло, хочби вже мяса й не показувано. Очевидно, собаці давніше на вид червоного світла слина не текла: почала вона текти аж тоді, як Павлов получив в уяві собаки дві, зовсім від себе незалежні річи, а саме: появу смачного мяса й появу червоного світла.

Кожний може побачити, як диктатор Метаксас іде слідами Павлова, коли він дає грекам забави в річницю дня, коли греки втратили свою свободу на користь свого політикана. За кілька таких свят радість так злучиться в уяві греків з днем установлення диктатури, що вони справді будуть вірити, що установлення диктатури це для них радісний день.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ БРИТЕН, КОНН.

Вшанування памяти полк. Е. Коновальця.

Заходом Українського Червоного Хреста відправлено в неділю, 12 червня ц. р., в місцевій укр. прав. церкві панахиду по бл. п. Евгені Коновальці. Отець парох Е. Писар зо сльозами в очах розказав приявним про життя замордованого полк. Коновальця й про його заслуги супроти української нації. По панахиді о. Е. Писар перевів для родини покійного збірку, яка принесла $5.

Дня 26. червня ц. р. відбулася жалібна академія в честь покійного вожда українських націоналістів, Е. Коновальця. У. Ч. Х. доложив усіх старань, щоб як слід про це повідомити місцевих українців. Але в часі академії пустився зливний дощ і деякі люди видно дуже застрашилися дощу, так, що на академію не прийшли. Тому людей було мало. Всетаки академія відбулася в повному порядку. О. Е. Писар відкрив академію короткими словами й закликав присутніх повстанням з місць віддати пошану погиблому. Дальшими бесідниками були: пані М. Вовк, п. Козира і панна М. Зень. Хлопці відспівали пару пісень. Кінцеву промову виголосив о. Е. Писар і покликав до збірки на визвольну боротьбу. Збірка принесла $12. Зложили по $1: М. Тимчишин, М. Вовк, А. Мельник, Е. Гаврилич, А. Шпирка; по 50 ц.: А. Дзяш, М. Салеман, Й. Мельник, Е. Салеман, М. Кайда, Е. Копій, М. Волиня; решта дрібними.

Іван Козира.

НАЙБІЛЬШИЙ ВОДОГРАЙ В ЕВРОПІ.

Недавно перебували в Женеві орґанізатори міжнародньої вистави, що має відбутися в Ліеж у Бельґії в 1940 році, а властиво в 1941. Там вони обчислювали скільки має коштувати водограй, щоби був подібний до найкращого водограю в Европі, який знаходиться у Женеві. Цей водограй, що його задумують вибудувати на площі вистави, мав би бути багато більший і гарніший, як женевський. На підставі плянів, які імовірно виконають, водограй мав би бути заввишки 10 метрів, а струя води мала би бити уверх 85—90 метрів. Водограй буде освітлений ріжнобарвними рефлекторами, яких світляна сила матиме 300 свічок. На одну секунду водограй буде викидати 300 літрів води. Воду до водограю будуть вливати рурами з розрізом 50 цм. Будова такого водограю, зрозуміло, стрінулася з великим зацікавленням, бож ніхто досі не бачив іще такого „водного хмародера".

† Д-Р СТЕПАН СМАЛЬ-СТОЦЬКИЙ

колишній професор української мови й письменства в університеті в Чернівцях, почесний (до 1937 р. в дійсній службі) професор українського університету у Празі, пробудник і довголітній провідник українського народу на Буковині, визначний український націнально-політичний, культурно-освітній, економічний і науковий діяч, колишній посол З. У. Н. Р. у Празі, колишній представник військових справ уряду З. У. Н. Р. у Відні, член Всеукраїнської Академії Наук у Києві, дійсний член Слов'янського Інституту у Празі, почесний (і дійсний) член Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, почесний член т-ва „Просвіта" у Львові, тов. „Народній Дім", „Українська Школа", „Українська Книгозбірня" в Чернівцях, т-ва „Музей Визвольної Боротьби України" у Празі, основник „Карпатії", основник майже всіх культурно-освітніх і економічних товариств і установ на Буковині, член Видавничої Спілки „Діло" і т. д., і т. д.

В середу ввечір, коло 9. год., прийшла з Праги телеґрафічна звістка, що того самого дня, 17. серпня 1938 р., після довгих мук і страждань закінчив своє вагітне великими ділами життя один із найчільніших українських діячів старшого покоління, одна з найсвітліших постатей українського національного відродження — проф. д-р Степан Смаль-Стоцький.

Про те, що Покійний професор здавна тяжко нездужає, доходили до нас чутки, і ми ділилися з Читачами нашого щоденника цими звістками, маючи повну надію, що сильна природа таки недугу переборе. Кожна нова відомість про те, що стан здоровля Покійного поправляється, сповняла нас радістю, бож, хоч не молодий віком, професор Степан Смаль-Стоцький був вічно молодий духом, живо цікавився всіми подіями і до останніх часів, уже тяжко недужий, не кидав праці. Ще два тижні перед смертю встиг виготовити проєкт статуту Академії Наук, про яку був у нас свого часу офіціяльний комунікат еміґраційного уряду У. Н. Р. та вже 8. ц. м., після сильної внутрішньої кровотечі, цілком знемігся, і 17. серпня в 79 році життя перестало бити Його, таке для національних справ гаряче серце.

Знаємо, що звістка ця, яку подаємо, сповнить смутком ціле наше громадянство, сумом огорне всіх, і не тільки тих, що жили з Ним, особисто Його знали, з Ним працювали й високо Його поважали, а й тих, що хоч злегка знайомі з історією нашого народу на всіх землях, де він живе...

Бож покійний професор Степан Смаль - Стоцький — творив історію. Творив її на Зеленій Буковині, яку Він силою Свойого таланту, Своєю невичерпною енерґією, невсипущою працею довів до розквіту, з невідомої ще в 80 рр. XIX. ст. з національного погляду землі зробив країну, де українці були зовсім рівноправним народом із усіма націями, що заселювали Буковину, мали свою національну автономію, свої школи, жили вільним, майже повним національним життям...

З фаху педаґоґ, від 1885 р. професор університету в Чернівцях, Покійний працював на всіх ділянках національного життя, добирав до праці відповідних людей, ставлячи їх на чоло установ і товариств, які сам основував, приєднував до українства всіх, що виявляли в собі іскорку якоїсь творчости, і за такий короткий розмірно час підніс українство на Буковині до таких висот, про які мало хто мріяв. Високо цінячи т. зв. чорну роботу, проф. Степан Смаль-Стоцький ніколи сам цієї роботи не цурався — бож для народу, та ще в такому стані, в якому були ми в 80 рр. XIX. ст., все було однаково важне: часопис, календар, господарська брошурка, шкільний підручничок, популярний виклад, хор, читальня і водночас — краєва політика, краєва культура, а далі — студентські справи, міщанські сходини й т. д. І так цілими роками, скрізь і скрізь... Сам відкривав сільські читальні, сам основував райфайзенські каси, а то й дириґував хором, а до того — праця в університеті й по всіх українських товариствах у Чернівцях і поза Чернівцями, праця, звязана зо становищем народнього провідника. Не дармо говорили перед війною, жартуючи, що, мовляв, „Буковинська Русь і проф. Степан Смаль-Стоцький — це одне". При всьому цьому Покійний знаходив іще час на наукову працю, на наукові сходини, на працю у Краєвій Шкільній Раді, у Краєвому Банку й т. д.

Покликаний перед світовою війною до війська, Покійний не бачив від 1914 р. Буковини. Те, що з нею сталося після 1918 р., сповняло Його душу невимовним болем. Його колишнім бажанням було спочити на Буковині. Та доля інакше судила. Від 1920 р. зажив на еміґрації, де й закінчилося Його таке багате, трудолюбне життя. Зачуваємо, що останнім бажанням Покійного було лягти на вічний спочинок на кладовищі у Кракові, де від 1915 р. спочиває Його Дружина. Коли Родині вдасться перевести в життя цю останню волю Покійника, в похороні зможе взяти участь українське громадянство Галичини, а може й Буковини, та віддати останній поклін цій Великій Людині, цьому всебічному Національному Працівникові та вченому европейської міри.

*

Накінець декілька слів про життєвий шлях покійного академіка (члена Академії Наук) Смаль-Стоцького.

Народився він 8. січня (27. грудня ст. ст.) 1859 р. в селі Немолові в Радехівщині, де прожив до 10. року життя (чудовий образ із дитячих літ подають спомини Покійного п. з. „Немолів"). За гарний голос Його приняли до бурси Ставропигійського Інституту де він і пробув до скінчення ґімназії 1879 р. До університету ходив у Чернівцях, де брав жваву участь у студентському житті, зорґанізувавши хор при т-ві „Союз", що піснею розбуджувало приспане національне життя на Буковині. В 1883 р. подався до університету до Відня, склав докторат і незабаром габілітувався на доцента слов'янської фільольоґії. Саме тоді звільнилася була катедра української мови й письменства в черновецькім університеті (по проф. Гнаті Онишкевичеві), і 1885 р. Покійний став професором цих дисциплін у Чернівцях.

Від того часу починається Його праця на всіх полях національного життя. Майже десять років редагує „Буковину", де містить статті, які й досі не втратили свого значіння, далі видає тижневик „Руска Рада", від 1892 р. стає послом до буковинського сойму (до 1912, а далі (від 1911) до австр. парляменту у Відні. Сміливий, відважний, Він ішов у політиці простолінійно, тимто коли ту лінію почав заломлювати приєднаний ним самим для українства пок. Микола Василько, проф. Стоцький із ним розійшовся (1913 р.) і ніколи вже з ним не зійшовся. Боротьба, яка почалася між колишніми приятелями, довела до того, що проф. Стоцький відійшов від політичного життя. Та 1913 рік, рік тієї боротьби, це — найтяжчий час у житті Покійного професора. Його противник воював такими засобами, що навіки залишаться чорною плямою в історії буковинського народу на Буковині. Інший, не проф. Стоцький, був би не переніс усіх тих наклепів і ганебних обвинувачень, що їх кидали Йому під ноги колишні Його вихованці. Та Він, селянська дитина, що виросла змалку в боротьбі з обставинами і в ній загартувалася, спокійно все перетерпів. Він знав, що все це скороминуще, що правда вийде наверх, і воно так і сталося. Тепер ціла Буковина добре знає, чим був для неї покійний проф. Стоцький, і за 1913 р. доводиться багатьом соромитися....

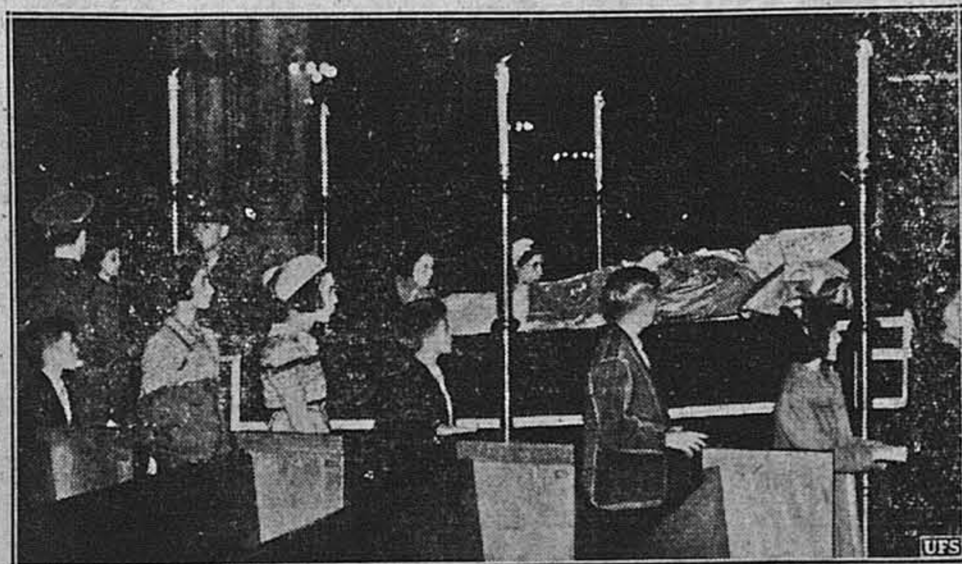
У війні проф. Стоцький служив при польовому суді й не одному вирятував життя в тих понурих, тяжких часах доносів та наклепів. Пізніш Йому доручено нагляд над просвітньою працею, що її провадив „Союз визволення України" у фрайштадському таборі (Горішня Австрія), де сформувалася була 1917 р. дивізія сірожупанників, яку проф. Стоцький і виправив був Україну. Тоді Його ибрали головою Бойової Управи УСС. По упадку Австрії став послом З. У. Н. Р. у Празі. Пізніш, коли зорґанізовано український університет у цьому місті, Покійний обняв катедру українського мовознавства в університеті й викладав там до часу, доки тяжка недуга не прикувала Його до ліжка.

У Празі брав участь у науковому й культурному житті, був головою 2. Українськтого Наукового Зїзду, вів Товариство „Музей визвольної боротьби України", всіма силами дбаючи про те, щоб це товариство мало свою власну домівку (це і сталося з початком цього року). Вже тяжко недужий, занявся статутом „Академії Наук" і довів його до кінця...

Багате й таке плідне ділами життя проф. Степана Смаль-Стоцького чекає свого історика. Думаємо, що це незабаром і станеться. Покищо звістку про Його смерть українське громадянство приняло з великим смутком. На домівках „Наукового Товариства імени Шевченка", „Просвіти", „Карпатії", „Ревізійного Союзу Українських Кооператив" й ін. повівають чорні прапори. Хоч і тяжко погоджуючись із сумною дійсністю, кличемо й ми від себе:

Вічна Йому Память!

(„Діло").

СМЕРТЬ КАРДИНАЛА.

Попри катафальок кардинала Патрика Гейеза, виставленого в катедрі св. Патрика в Ню Йорку, проходили щоденно сотки тисяч вірних. Поліція начислила самих дітей 10,000. Похорон відбувся в пятницю.

КЕРІВНИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ ПОЛІТИКИ.

Сер Джан Саймон, англійський міністер скарбу, і лорд Галіфакс, міністер заграничних справ, виходять з англійського уряду заграничних справ у Лондоні по конференції про европейську ситуацію.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ТРИ КОНВЕНЦІЇ.

Маю на думці три господарські конвенції, проголошені в американській пресі.

Перша — це конвенція Ліґи Будівельно-Позичкових Товариств стейту Пенсилвенія, яка відбудеться в днях 14—15 вересня ц. р. На цій конвенції будуть заступлені поверх 3,000 Будівельно-Позичкових Товариств, а між головними бесідниками стрічаємо секретаря стейтового банкового департаменту, голову федерально-резервового банку, професорів господарських шкіл та визначних фахівців з обсяту будівельно-позичкової кооперації. Реферати торкаються кожної ділянки праці будівельних товариств.

Друга — це конвенція Ліґи Будівельно - Позичкових Товариств Злучених Держав.

Трете — це Шестий Міжнародній Конґрес Будівельно-Позичкових Товариств, який відбудеться в Ціріху (Швайцарія) в днях 12-го до 15-го вересня ц. р. На цьому конґресі будуть заступлені майже всі народи світу. Злучені Держави будуть репрезентовані 23 делеґатами. Всі заступлені на конґресі товариста уявляють собою суму майже десять міліярдів долярів.

Головний реферат виголосить сенатор Бурк на тему „Ощадність та фінансування домів у змінливім світі" (Thrift and Home Financing in a Changing World.)

Іншими бесідниками будуть найкращі економісти Анґлії, Франції, Німеччини, Бельґії та скандинавських країн. Крім цього кожна нація має одного бесідника, який має обговорити властивості того народу та його способи розвязки будівельних питань.

Як будуть заступлені українці на цих конґресах?

Мені відомо, що на конвенції Ліґи Будівельно-Позичкових Товариств Пенсилвінії українців буде заступати Українське Будівельно-Позичкове Товариство з Філядельфії. На двох інших конвенціях українці не будуть заступлені.

Чи є яка користь висилати представників на такі господарські конґреси?

Очевидна річ, що висилання представників на господарські конґреси незвичайно корисна річ, зокрема для нас. Але тільки тоді, колиб ми мали установи, які чимнебудь визначилися в господарській ділянці.

Коли йде про розголос українського імени, то таке представництво може зробити найкращу, найуспішнішу та найменше коштовну національну пропаґанду. Пригадаймо собі, що в урядових анґлійських паперах вияснюють нашу програну визвольну війну тим, що провід нашої нації ніколи не цікавився господарськими справами народу. Безперечно, що особиста стріча представників великого українського товариства й успішні практичні методи його праці це булиб найкращі та найбільш переконливі арґументи для цілого світу, що ми здібні до конструктивної господарської праці.

Чи є в нас такі організації, або чи можливо такі організації створити?

Найбільше наше господарське товариство — це У. Н. Союз, і він робить велику працю у своїй господарській ділянці.

Відносно українських будівельних товариств, то українське Будівельно - Позичкове Товариство з Філядельфії визначилося тим, що солідарністю всіх членів воно врятувало себе від пропасти і тим добуло рекорд у стейті Пенсилвенія. Але це товариство не може похвалитися перед світом своїм майном, бо таких товариств у Злучених Державах є десятки тисяч. Одначе українське Будівелвно - Позичкове Товариство у Філядельфії виказало певні характеристичні прикмети, які дають запоруку, що це товариство при допомозі усеї нашої іміґрації зможе репрезентувати її вже в наступному році.

Хай наша преса, наші організації та поодинокі громадяни зацікавляться цею справою, а тоді спільними силами створимо нову господарську установу, яка гідно зарепрезентує українське імя на господарських конґресах та принесе великі господарські користі нашій іміґрації.

Д-р Володимир Ґалан.

БАГАТСТВО, ЯКИМ ОБДАРОВУЄ НАС МОРЕ.

Північні моря Европи мають у собі багато оселедців, тільки тому вони там дешеві. Крім того, що оселедці дешеві, ще вони дуже поживні, тож уживають їх до ріжних перерібок. У північних морях Европи виловлюють 1,000 до 1,200 міліонів кільоґрамів оселедців, удвоє більше, як іншої дріботи, що під тим оглядом займає друге місце. З 1,000—1,200 міліонів кільоґрамів оселедців начислюють коло 10 міліярдів штук. На кожного мешканця нашої земної кулі припадає річно по 4—5 оселедців. Люди зїдають оселедці у ріжних формах. Ловля оселедців зачинається більш менш від червня. Від шотляндських островів їдуть рибалки на полудне, здовж берегів Шотляндії, попри Фляденґрунд і Ґатаж до Доґґербанк. Ловля кінчається в листопаді. Від половини жовтня до половини грудня ловлять оселедців у заливах та на Балтику і на Північному морі. Оселедці у Балтику менші, як у Північному морі, і там їх менше. Здавалось би, що такі дорогі риби, як лососі або угри, мають більше товщу, як оселедці, але ні. Оселедці мають таксамо багато, як ті дорогі риби, дуже вартісного, поживного і легкостравного білка. Крім того молочко та ікра мають у собі вітаміни А і Д. Оселедець має ще в собі: вапно, фосфор, залізо та йод. Це тільки один приклад, які великі багатства добуваємо з моря.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА"

ТАРЗАН СМІЛИВИЙ. (6)

Тягнучи за собою бранця, котрого Тарзан хотів урятувати, чорні гналися нетрами, втікаючи від гніву того невідомого. Тарзан слідкував за ними. Він не міг дозволити їм утекти. Якби дозволив, то вони були би зрозуміли, що він не має над ними ніякої сили.

Одну по одній малполюд вислав у втікаючу шайку пять стріл. Кожна з них застрягла в нозі одного з войовників. Тарзан не хотів убивати їх, а лише настрашити. Але чорні думали, що він кепський стрілець, тому ті, що могли, втікали ще скорше.

Тарзанові забракло стріл, отже він гнався за ними верхами дерев, безрадний супроти втікаючих дикунів. Незабаром войовники прибули до свого, оточеного частоколом, села, де розповіли свою незвичайну пригоду Каґундові, що був їх чародійним лікарем і ватажком.

Каґундо гаркнув: „Цей деревний демон, про якого ви говорите, є нічим у порівнянні з нашим всесильним деревним богом. Давайте, киньмо бранця в його ненажерливу пащу. Кров бранця дасть нам велику силу захистити себе від ворожого демона".